

UTJECAJ MEDIJA

ZDENKO GLASOVAC, stručni suradnik-pedagog

OSNOVNO O MEDIJIMA I NJIHOVOM MOGUĆEM UTJECAJU NA DJECU PREDŠKOLSKE DOBI

Uvodna misao:

„Nije važno ŠTO gledamo, slušamo, čitamo.
Mnogo je važnije KAKO to radimo.
A najvažnije je TKO to čini.“

Sažetak:

Već od najranijeg djetinjstva živimo okruženi različitim medijima. Njihov utjecaj na doživljaj nas sami, svijeta koji nas okružuje, formiranje našeg sustava vrijednosti izuzetno je velik.

Medije kupujemo, koristimo i plaćamo. Rijetko se pitamo koliki je njihov stvarni utjecaj na nas odrasle (roditelje i odgojitelje), a ponajprije na našu djecu.

U većini smo konzumenti (pasivni potrošači) različitih medijskih sadržaja, a manje aktivni stvaraoci istih.

Stoga je potrebno ukazati na značaj medija u svakodnevnom životu i odgojno-obrazovnom procesu (u obitelji i vrtiću) kao i pružiti karakteristike nekoliko najčešće korištenih medija u radu s djecom predškolske dobi.

Krajnji cilj nam je stvoriti preduvjete za sustavno podizanje medijske pismenosti roditelja, odgojitelja i djece.

Ključne riječi teme su:

- mediji i/ili masmediji
- medijski odgoj
- medijska pismenost (kompetentnost)
- dječja prava
- cjeloživotno učenje.

Osnovne definicije ključnih riječi teme:

1. MEDIJ – posrednik obavijesti svih vrsta i sadržaja (vijesti, mišljenja) s najrazličitijim svrhama (informiranje, poučavanje, učenje, zabava, opuštanje,...)

Medij može biti ČOVJEK, a može biti i TEHNIČKO SREDSTVO.

Danas pod tom riječju najčešće mislimo na TEHNIČKI ASPEKT kojemu je svrha prenošenje, prerada, širenje i čuvanje različitih obavijesti i informacija.

2. MASOVNI MEDIJI (MASMEDIJI) – posrednici informacija i kulturnih dobara koji su usmjereni na velike, neodređene skupine („mase“) ljudi.

To su npr. TISAK, FILM, RADIO, TV, CD snimci za široku distribuciju sve do masmedijske primjene RAČUNALA putem INTERNETA.

3. MEDIJSKI ODGOJ –usmjeren na osposobljavanje za KRITIČKI STAV pri prihvaćanju ili ne prihvaćanju PORUKA koje nam različiti medij posreduju, na razvitku SVJESNOG ODNOSA prema njima, na razvijanju MEDIJSKE KOMPETENTNOSTI (SPOSOBNOSTI).

4. DJEČJA PRAVA – Članak 15.Konvencije o dječjim pravima govori o pravima djeteta da bude informirano i/ili ima pristup informacijama putem različitih medija koje mu mogu pomoći u njegovom ukupnom rastu i razvoju.

5. CJELOŽIVOTNO UČENJE - je koncepcija potaknuta spoznajom da formalno obrazovanje nije dovoljno zbog brzog zastarijevanja znanja. Stoga je potrebno UČITI OD ROĐENJA DO KRAJA ŽIVOTA.

Ključne kompetencije (sposobnosti) za cjeloživotno učenje su:

- a) komunikacija na materinjem jeziku
- b) komunikacija na jednom i/ili više stranih jezika
- c) matematička pismenost i temeljne kompetencije vezane uz znanost i tehnologiju
- d) digitalna kompetencija (pored ostaloga podrazumijeva i MEDIJSKU PISMENOST)
- e) znati kako učiti
- f) društvena i građanska kompetencija
- g) inicijativnost i poduzetništvo
- h) kulturna osviještenost i izražavanje.

I. MEDIJI I RODITELJI

- djeca odrastaju uz medije
- djeca uče u obitelji o životu s medijima

Djecu mediji privlače zbog toga što u njima nalaze:

- a) NEŠTO ZANIMLJIVO
- b) ŠTO SE ODREĐENI ŽIVOTNI PROBLEMI I SITUACIJE PRIKAZUJU IZ DRUKČIJEG MOTRIŠTA
- c) IDENTIFICIRAJU (POISTOVJEĆUJU) SE S NEKIM OD LIKOVA
- d) MEDIJI ZABAVLJAJU I OPUŠTAJU.

Brojne su predrasude i osude medija , naročito TV, DVD, računala:

- a) POTIČU NASILJE U DRUŠTVU
- b) VELIKI SU KRADLJIVCI VREMENA (djeca se manje kreću, zapostavljaju igru kao glavni oblik učenja, manje se druže s prijateljima, zapostavljaju školske obveze,...)
- c) OTUĐIVANJE POJEDINACA I UDALJAVANJE OD STVARNOG SVIJETA SVOJEVRSNIM BJEŽANJEM U VIRTUALNI (ZAMIŠLJENI) SVIJET.

Temeljna pitanja medijskog odgoja su:

- a) KADA JE SMISLENO (opravdano, korisno) KORISTITI POJEDINE MEDIJE?
- b) KAKO MEDIJI DJELUJU NA KRAJNJE KORISNIKE (DJECU)?

Što kao predškolska ustanova možemo učiniti na razvijanju medijske pismenosti roditelja?

- pružamo različite informacije putem tzv. KUTIĆA / CENTARA ZA RODITELJE, pa i o medijima
- usmenim razgovorima s roditeljima ili stručnim suradnikom

- upućivanjem na stručne izvore koji govore o medijima i medijskom odgoju- tekstovi koji daju temeljne odgovore na pitanja: ŠTO, KAKO, KOLIKO I KADA gledati, slušati, koristiti,...(stručni časopisi, knjige, web stranice,...)
- organizacijom tematskih roditeljskih sastanaka (na razini odgojnih skupina ili na razini ustanove- masovni roditeljski sastanci)
- tematska predavanja / radionice za roditelje tijekom mjeseca kroz pedagošku godinu
- sadržajima na vlastitoj web stranici ustanove
- vlastitim tiskovinama koje govore o određenim potrebama i mogućnostima njihovog zadovoljenja u razvoju djece – jačanju roditeljske djelotvornosti (sposobnosti i odgovornosti).

II. SLIKOVNICE

Velika je vjerojatnost da se ljubav prema SLIKOVNICI u najranijem djetinjstvu kasnije prenese i na ljubav prema KNJIZI.

Važno je kakvom se slikovnicom dijete koristi.

Njezine kvalitete procjenjuju se prema ILUSTRACIJAMA i prema TEKSTU, odnosno prema njihovoj međusobnoj usklađenosti.

Ilustracije u slikovnicama trebaju biti:

- jednostavne i djetetu razumljive
- estetski vrijedne, skladnih boja i odgovarajućih poruka da bi dijete razvijalo smisao za lijepo
- realne kada djetetu pojašnjavaju neke pojmove
- maštovite kada prate radnju koja dijete uvodi u svijet mašte i stvaralaštva
- s manje detalja za mlađu djecu, a bogatije i složenije kompozicije za stariju djecu

Tekst slikovnice treba biti:

- prilagođen djetetovim sposobnostima razumijevanja poruke koju prenosi
- zanimljiv, smislen i pisan jasnim, djetetu razumljivim jezikom.

Dobre slikovnice prilagođene su razvojnim mogućnostima djeteta i pridonose:

- stjecanju novih spoznaja
- obogaćivanju rječnika i govornih sposobnosti
- povezivanju govornog i pisanog jezika
- shvaćanju slike i riječi kao simbola koji prenose poruke
- razvoju promatranja, zapažanja, pamćenja, mišljenja, logičkog zaključivanja
- bogaćenju mašte i razvoju kreativnog mišljenja
- stvaranju želje za preradom doživljenog putem crtanja, pokretom, pjesmom, igranjem uloga (slikovnica potiče na druge oblike dječjeg izražavanja)
- usvajanje moralnih i humanih poruka
- motiviranje za samostalno uživanje u slikovnici-knjizi.

Kako odabrati slikovnicu?

- pri izboru treba uvažavati djetetove želje
- roditelji ipak trebaju prvi ponuditi i zainteresirati dijete za određenu slikovnicu-knjigu
- slikovnice opisuju različite teme, a danas je sve više i onih koje govore o tzv. TABU TEMAMA- odvajanje od roditelja, strahovi djece, bolesti u obitelji, zanemarivanje i zlostavljanje djece, razvod roditelja, smrt u obitelji,...

Ove slikovnice mogu biti poticaj za prevenciju i/ili rješavanje određenih problema u dječjem razvoju.

III. CRTANI FILMOVI

Djeca predškolske dobi danas imaju na izbor brojne crtane (animirane) filmove.

Činjenica je da su razvojem animiranog filma, u njegovim samim počecima, brojni likovi bili jednostavno crtani, radnje su bile sporije, bez snažnih boja, bučne zvučne pozadine, gotovo bez scena nasilja. manje scena nasilja.

Danas djeca često gledaju crtane filmove kao što su:

- NINĐA KORNJAČE
- LILO I STIČ
- POKEMONI
- YU-GI-OH
- TRANSFORMERI i slično.

Dokazano da kontinuiranim gledanjem ovih i njima sličnih crtanih filmova, u kojim dominiraju različite scene nasilja, žestoke boje, brze izmjene ritma radnje, bučna glazbena pozadina,...kod neke djece može stvoriti tjelesni i emocionalni nemir, čak simptome epileptičnih napadaja.

Stoga savjetujemo, navedene i njima slične crtane filmove, djeci predškolske dobi nije poželjno prikazivati (gledati) zbog njihovih nedostatnih odgojnih vrijednosti i poruka koje nose.

IV. VIDEOIGRE

Najčešće su vezane uz:

- a) borbu
- b) pustolovine
- c) oponašanje djelatnosti i postupaka odraslih.

Videoigre dijelimo na:

- AKCIJSKE
- SPORTSKE
- 3D AVANTURE
- IGRE SIMULACIJE
- IGRE EDUKACIJE I ZABAVE.

Koji su pozitivni utjecaji videoigara na djecu?

- potiču misaone procese
- potiču asocijativno mišljenje
- podupiru intuiciji i hipotetičko mišljenje
- pospješuju koordinaciju pokreta
- oslobađanje emocija
- mogu biti korisno pomagalo pri učenju
- nude trenutačne nagrade
- predstavljaju nepristrane učitelje neiscrpane strpljivosti.

Tri su razloga neodoljivosti videoigara kada su djeca u pitanju, a to su:

- a) TRENUTAČNO NAGRAĐIVANJE USPJEHA
- b) INDIVIDUALIZACIJA
- c) UNUTRAŠNJA NAGRADA (prijelaz na složenije razine igre)

Koji su rizici (opasnosti) koje videoigre nose:

- VIRTUALNI IDOLI ILI POISTOVJEĆIVANJE S NJIMA (oponašanje)
- TREND
- ODNOS VIRTUALNOG I STVARNOG NASILJA

Pri ocjeni kvalitete videoigara važni su slijedeći elementi:

- a) INTERAKTIVNOST
- b) RADNJA (SADRŽAJ)
- c) TEHNIČKE KVALITETE
- d) ODGOJNO-OBRAZOVNE VRIJEDNOSTI (PORUKE).

V. TELEVIZIJA

„Moja obitelj to smo mama, tata, TV i ja.“

- najrašireniji masovni medij
- za predškolsku djecu TV je velika igračka
- kada dijete postane „TERET“ tijekom dana- TV postaje „IDEALNA DADILJA“.

Osnovna pitanja vezana uz TV kao medij su:

- ŠTO
- KADA
- KAKO i
- KOLIKO GLEDATI?

Koji su mogući pozitivni utjecaji TV kao medija na djecu?

- neposredno i brzo prenošenje događaja
- dijete spoznaje i usvaja nove pojmove
- potvrđuje iskustva koja je prije skupilo
- stječe znanja koja može koristiti u raznim životnim situacijama
- proširuje rječnik
- djeca su bolje obaviještena
- razvija estetsko uočavanje i doživljavanje
- utječe na razvoj solidarnosti i prijateljstva
- doprinosi buđenju interesa i potiče učenje
- poslije određenih emisija djeca često razgledaju slikovnice, crtaju,...
- razvija svijet mašte
- oduševljava djecu za sport i rekreaciju
- TV približava djetetu svijet glazbe, plesa, umjetnosti,...

Mogući negativni utjecaji televizora:

- TV donosi promjene u načinu korištenja slobodnog vremena djeteta koje ono ne zna samo rasporediti
- TV se poklanja sve više vremena, više nego igri, šetnji, druženju s djecom, boravke u prirodi,...
- pretjerano sjedenje – tjelesna neaktivnost-loše držanje tijela
- moguće deformacije kralježnice
- smetnje u cirkulaciji
- problemi s vidom
- debljina (pretilost).

Dva su osnovna mehanizma gledanja televizije:

- a) IMITIRANJEM
- b) NESPOSOBNOŠĆU DJETETA DA RAZLIKUJE STVARNO OD ZAMIŠLJENOG.

Kada početi gledati TV?

Mišljenja stručnjaka su različita, ali jedna od preporuka je ne prije TREĆE GODINE ŽIVOTA.

Do tada slike s ekrana ne izazivaju ništa osim zbrke, kontradiktornih osjećaja i dojmova (utisaka).

Sposobnost razlikovanja stvarnosti od mašte nastupa između šeste i osme godine života.

Kako, koliko i kada će dijete gledati TV ovisi o RODITELJIMA.

Zlatna pravila gledanja televizije:

1. prikupite što više informacija o programu za djecu
2. kao što djeci biramo slikovnice, birajmo im i TV program
3. TV gledajte zajedno s djetetom / djecom i o tome razgovarajte s njima
4. gledanje TV prilagodite djetetovim aktivnostima, a ne obrnuto
5. TV treba uključiti kada se prikazuje neki zanimljivi program, a ne da bude stalna zvučno/slikovna pozadina
6. treba paziti na osvjetljenje u sobi i na udaljenost djeteta od televizora.

PRAVILO „PET NIKADA“:

1. NE GLEDATI TV RANO UJUTRO
2. TIJEKOM OBROKA
3. NAKON SATA ODLASKA NA SPAVANJE
4. NE GLEDATI TV U DJEČJOJ SOBI (predškolska djeca)
5. NE KAZNITI DIJETE ZABRANOM GLEDANJA TV (zabrana uzrokuje suprotni učinak).

Kako nasilne scene, u medijima, djeluju na dijete?

- a) UČINAK AGRESORA- dijete sustavno izloženo scenama nasilja ima veću mogućnost da se i samo tako ponaša tijekom vremena
- b) UČINAK ŽRTVE –javlja se strah da su sami (djeca) žrtve određenih oblika nasilja
- c) UČINAK GLEDATELJA (PROMATRAČA) – godinama izloženi brojnim scenama nasilja, djeca mogu razviti snažnu ravnodušnost.

VI. RAČUNALO I INTERNET

„TV radi ono što ona sama želi, a računalo ono što ja želim.“

Paradoks digitalnog doba ogleda se u:

- odnosu virtualnog i stvarnog svijeta pri čemu je virtualni svijet sve izazovnije, primamljiviji od sive svakodnevice
- prisutna je „glad“ za prijateljstvom
- računala (internet) postaju za neku djecu i ljude strast koju je teško kontrolirati – imamo novi oblik ovisnosti (psihičke bolesti)
- izmišljena stvarnost – osjećaji stvarni
- računalne igre zahtijevaju malo socijalnih vještina, a djeca su većinom sama
- većina igara, iako ne sve, ne potiču dječju inicijativnost, kreativnost, isprobavanje vlastitih ideja

- pretpostavlja se da djeca scene nasilja na TV doživljavaju realnije, dok kod računalnih igara lakše razlikuju igru od stvarnosti
- zbog dinamičnosti i brzine računalnih igara djeca ne uče odgodu zadovoljenja jer su odmah nagrađena za svoje postupke te postaju manje osjetljiva na nasilje (toleriraju ga i smatraju ga opravdanim)
- postoji niz poučnih i zabavnih igara koje mogu biti vrijedan medij za učenje i približavanje računala djeci.

Tako postoje računalne igre koje omogućuju:

- istraživanje svjetova
- rješavanje zagonetki
- stvaranje strategija
- potiču kreativnost
- razvijaju vještine rješavanja problema
- razvijaju određene socijalne vještine kod djece(suradnja, timski rad,...).

Računalne igre djeci u vrtiću mogu pomoći kod:

- imenovanja
- početnog čitanja i pisanja
- računanja
- razvoja perceptivnih sposobnosti
- ranog učenja stranog jezika
- suradnje i timskog rada.

INTERNET

a) služi za slanje i primanje poruka

b) tzv. surfanje (pretraživanje) mreže.

Pretraživanje interneta postaje pustolovina zbog dva razloga:

- dostupnosti, neiscrpnosti, nepristranosti brojnih sadržaja koji nose i potencijalne opasnosti za djecu
- internet nema tabua (zabranjenih tema), cenzure, prešućivanja, a dijete koje onamo upadne neoprezno, može ostati zaprepášteno.

Preporuke stručnjaka kada je u pitanju korištenje interneta su:

- NEMOJTE IH PUŠTATI SAME
- NEMOJTE SE ZAVARAVATI NELOGIČNIM STRAHOVIMA
- PREPUSTITI DJETETU NAČINE KORIŠTENJA RAČUNALA I INTERNETA
- PRETVORITE INTERNET U SREDSTVO PRODUBLJIVANJE VEZE S VLASTITIM DJETETOM.

Koja je uloga roditelja kada su u pitanju računalo i internet?

- pomoć djetetu kod odabira poučnih i zabavnih igara
- provjeriti sadržaj igre i je li prikladna razvojnom stadiju djeteta
- postaviti vremensku granicu uporabe računala
- ne dopustiti da računalo postane dadilja i zamjena za vrijeme koje dijete treba provesti s roditeljima
- računalo ne može biti zamjena za igru s vršnjacima

- povremeno i sami trebamo sudjelovati u igrama na računalu, razgovarati o igrama i pomoći im da razlikuju maštu od stvarnosti.

VII ZAKLJUČNE PORUKE

- cijeli naš trud svodi se na „POMOĆ DJETETU DA UČINI SAMO“
- mediji su sastavnica života – nalaze se svuda oko nas
- mediji sami po sebi nisu niti dobri niti loši („DOBRI SLUGE, LOŠI GOSPODARI.“)
- cilj medijskog odgoja u vrtiću je razvijanje medijske pismenosti odgojitelja, roditelja i djece
- medijska pismenost je važna jer djeci daje sposobnosti istinskog poznavanja medija, medijskih poruka i uči ih vještinama kritičke analize i vrednovanja medijskih sadržaja
- prva iskustva o medijima dijete stječe u obitelji, od roditelja
- izuzetno je važno sustavno podizati medijsku pismenost roditelja kao prvih i najvažnijih odgojitelja zbog sve veće uloge koju mediji imaju u našim životima, a oni (mediji) kao što znamo informiraju, poučavaju, uče, zabavljaju, opuštaju, ali i manipuliraju.

Pripremio: Zdenko Glasovac, stručni suradnik-pedagog

<http://protivnasilja.blog.hr/2009/02/1625926537/utjecaj-medija.html>